HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וכמה פגימת המזבח (א)°[א]כדי שתחגור בה צפורן מיתיבי כמה פגימת המזבח ר' שמעון בן יוחאי אומר [ב]טפח ר"א בן יעקב אומר כזית לא קשיא הא בסידא הא באבנא אמר רב הונא האי [ג]טבחא דלא [ג]סר סכינא קמי חכם משמתינן ליה ורבא אמר [ד]מעברינן ליה ומכרזינן אבשריה דטרפה היא [ה]ולא פליגי כאן בשנמצאת סכינו יפה כאן בשלא נמצאת סכינו יפה רבינא אמר היכא דלא נמצאת סכינו יפה ממסמס ליה בפרתא דאפי' לעובד כוכבים נמי לא מזדבן ההוא טבחא דלא סר סכינו קמיה דרבא בר חיננא שמתיה ועבריה ואכריז אבשריה דטרפה היא אקלעו מר זוטרא ורב אשי לגביה אמר להו ליעיינו [ג]רבה במלתיה דתלו ביה טפלי בדקה רב אשי לסכיניה ונמצאת יפה ואכשריה אמר ליה מר זוטרא ולא ליחוש מר לסבא א"ל שליחותיה קא עבדינן אמר רבה בר (א) הונא [ה][ו]שן תלושה וצפורן תלושה מותר לשחוט בה לכתחלה והא אנן תנן [ו]חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן מפני שהן חונקין שן אשן לא קשיא [ז]הא בחדא הא בתרתי צפורן אצפורן לא קשיא הא בתלושה הא במחוברת: **מתני'** השוחט במגל קציר בדרך הליכתה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ואם החליקו שיניה הרי היא כסכין: **גמ'** א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אף כשהכשירו ב"ה לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבילה אבל באכילה אסורה א"ר אשי דיקא נמי דקתני ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ולא קתני ב"ש אוסרין וב"ה מתירין וליטעמיך ליתני ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין אלא פוסלין ומכשירין ואוסרין ומתירין חדא מילתא היא: **מתני'** השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט על פני כולה שחיטתו כשרה [ט]ר' יוסי בר' יהודה אומר מלא חוט על פני רובה: **גמ'** רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכה כר' יוסי בר' יהודה ואף ר' יוסי בר' יהודה לא אמר אלא בטבעת הגדולה הואיל ומקפת את כל הקנה אבל בשאר טבעות לא ובשאר טבעות לא והתניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר

השוחט

שתחגור. אדישטי"ר: **באבנא.** כל דהו כדכתיב[ז] אבנים שלמות: **דלא סר סכינא.** שלא הראה סכינו לחכם: **מעברינן ליה.** מאומנותו שלא ימכור בשר עוד: **נמצאת סכינו יפה.** משמתינן ליה משום אפקירותא שהחליף פניו כדקיימא לן מנדין על כבוד הרב בברכות בפ' מי שמתו (דף יט.): **בפרתא.** פרש. פרתא תרגום של פרש: **דאפילו לעובדי כוכבים לא מזדבן.** והיכא דנמצאת סכינו יפה מכרזינן עליה דטריפה היא משום קנסא ולעובדי כוכבים מיהא שבקינן ליה לזבונה: **שמתיה ועבריה.** דקסבר כי אמר רבא מעברינן ליה אפי' נמצאת סכינו יפה קאמר: **לגביה.** דרבא בר חיננא: **במילתיה.** של טבח זה אולי תמצאו לו זכות: **טפלי.** בנים קטנים תלויים עליו לזון וצריך להשתכר. טפלא תרגום של טף [שמות יב]: **ואכשריה.** [ח]דקסבר הא דאמר רבא מעברינן ליה בשלא נמצאת סכינו יפה קאמר: **לסבא.** לרבא בר חיננא שהעבירו ואתה מכשירו: **שליחותיה קעבדינן.** שהרי ליזונו למצוא לו זכות ועכשיו שמצינו אין אנו צריכין לחזור ולהימלך בו: **שן תלושה.** שנתלש הלחי מן האדם או מן הבהמה לאפוקי מחוברת דבעלי חיים: **הא בתרתי.** דאפי' תלושות מן הלחי וקבועות בלחי הוו כסכין פגומה שיש הפרש בין זו לזו: **בחדא.** כשרה ואע"ג דאין בה רוחב הא קיימא לן[ט] היכא דהוליך והביא אפילו סכין כל שהוא כשרה: **מחוברת.** לבעלי חיים כרבי דאמר אין שוחטין במחובר: **מתני' מגל קציר.** דרך הליכתה א] אינה קורעת לבית הלל מפני שראשיה כפופים מאד: **גמ' אבל באכילה אסורה.** גזירה הולכה אטו הובאה: איסור והיתר שייך לענין אכילה: **אלא פוסלין ומכשירין כו'.** ולשון פסול והכשר אשחיטה קאי לבית שמאי פסולה שחיטתו ונבלה היא ולב"ה שחיטתו כשרה אף באכילה ולא תידוק מינה סייעתא לרבי יוחנן ומיהו דר' יוחנן איתא דגמרא גמיר ליה מרבו: **מתני' השוחט מתוך הטבעת.** בטבעת גדולה שהיא עליונה לכולן קאמר שאין טבעת למעלה הימנה: **ושייר בה מלא החוט על פני כולה.** לצד הראש שלא הטה לסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כולה כשרה: **מלא החוט.** כלומר כל דהו. אבל אם קודם שגמר את כולה הגריס את הסכין לצד הראש ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה שהיא הגרמה שנאמרה למשה מסיני אע"פ שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה פסלי רבנן הואיל וגמרו בפסול: **רבי יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה.** אם שייר בה מלא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש על פני רוב הטבעת כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת ובמיעוטה הגריס ויצא ממנו לצד הראש וגמר השחיטה למעלה הימנה כשרה דברובא איתכשרה לה שחיטה ואידך כי קשחיט מחתך בשר בעלמא הוא. ואית דמפרשי דבכל הטבעות חשיב הגרמה לרבנן ולר' יוסי דכיון שהתחיל לשחוט בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה לתוכה לרבנן או רובא לר' יוסי ואינו כן דבהדיא ב] תניא בתוספתא דאין חילוק מקום בתוך הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת ופלוגתייהו בטבעת הגדולה לפי שאין מקום שחיטה למעלה הימנה דהכי תניא בתוספתא (פ"א ה"ו) מלות שחיטה מן הטבעת ועד הריאה ומוגרמת פסולה (ב) כו' מסס ולמעלה ורבי חנינא בן אנטיגנוס מכשיר שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ור' יוסי ברבי יהודה ג]אומר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה ומדקתני מן הטבעת ועד הריאה ש"מ בטבעת גדולה שהיא ראשונה קאמר והא דקרי ליה טבעת סתמא משום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא ד]שאינן שלמות אלא רצועות בשר מהלכות לארכו של קנה ומחברים ראשי הטבעות מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חייש אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה משום דלאו מקום שחיטה הוא: **גמ' הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה.** דרובא ככולה: **ואף ר' יוסי ברבי יהודה לא אמר.** כלומר אע"ג דלר' יוסי רובא ככולה לא אמר שתהא שחיטתו כשרה בתוך הטבעת: **אלא בטבעת גדולה שמקפת את כל הקנה.** הלכך חשיבא קנה: **אבל בשאר טבעות.** אין שחיטתו כשרה בתוכן כלל אלא בין טבעת לטבעת דכיון שאין מקיפין את כל הקנה כדפרישית שרצועת הבשר מחברתן לאו קנה נינהו ואע"ג דמקיפין רובא דכי אית ליה לרבי יוסי רובו ככולו ה"מ במקום שחיטה ושחט רובא להא מילתא אמרינן רובא ככולה אבל לשוויה מקום כשר לשחיטה משום האי טעמא לא אמרינן רובא ככולה. טבעת לא איקרי קנה מדקאמר [ע"ב] שאין מקיפין את כל הקנה ש"מ קרום שבתוך הטבעת המכסה אותו מבפנים מיקרי קנה:

השוחט

וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן. וא"ת והיאך בנו המזבח דאנה ימלאו אבנים בלא פגימה ואם יחליקו בברזל איכא איסורא דלא תניף עליהן ברזל וליכא למימר נמי ע"י שמיר דע"כ ע"י שמיר נמי לא יהיו חלקות שלא תחגור בהן הצפורן מדאמר במסכת ע"ז פרק רבי ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח ששקצום אנשי יון וגנזום בית חשמונאי היכי נעביד נתברינהו אבנים שלימות אמר רחמנא נינסרינהו פירוש לעשות בלא פגימה לא תניף עליהן ברזל אמר רחמנא ה]והשתא ליעבדינהו ע"י שמיר אלא ודאי שמיר אין עושה אותם חלקות שלא תחגור בהן הצפורן ויש לומר דבפרק איזהו מקומן (זבחים דף נד.) משמע שבנו אותם באבנים קטנות חלקות שלא היה בהם שום פגימה כגון חלוקי אבנים של נחל ומיהא קשה דגבי בית המקדש (ג) כתיב [י](נמי) אבן שלמה מסע נבנה וקאמר ר' יהודה בפרק עגלה ערופה (סוטה דף מח:) דבית המקדש נבנה ע"י שמיר[כ]: **הא** בתלושה הא במחוברת. גבי שן ה"מ לשנויי הכי אלא משום דמתני' תני והשינים דמשמע תרי משום הכי נמי מוקי לה בתלושים ופסולין מפני שהם חונקים: **ולא** קתני אוסרין ומתירין. בכמה דוכתי קתני כשר ושריא באכילה אלא הכא שאני דאיכא למיטעי: **אבל** בשאר טבעות לא. פירש בקונטרס דאין שחיטה כשירה בהן כלל אלא בין הטבעות ולא אמר ר' יוסי רובו ככולו אלא במקום שחיטה אבל לשווי מקום שחיטה לא ו]אמרינן רובו ככולו והשתא כל שכן לרבנן שאין השחיטה כשרה בשאר הטבעות לפירושו ומה שאין אנו נזהרין עכשיו לשחוט בתוך הטבעות משום דאין הלכה כן כדפי' בקונטרס ובריית' דתוספתא שהביא בקונטרס דקתני מלות שחיטה מן הטבעת עד הריאה צריך לאוקומי כר' יוסי ברבי יהודה דמסקינן בסמוך דבשאר (ד) נמי מכשיר אי נמי מטבעת הגדולה עד כנפי הריאה במקום קנה קאמר ובתוך שאר טבעות לא איקרי קנה כדפי' בקונטרס ומסיפא דקתני שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ומדקדק בקונטרס מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חייש אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה ומתוך כך סתר דברי המפרש דבכל טבעות חשיב הגרמה לרבנן ולרבי יוסי דמכיון שהתחיל השחיטה בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה בתוכה ומיהו לפירוש הקונטרס אין קשה מסם דאע"ג דאפשר דיפסל נמי לצד מטה אם היה יוצא מטבעת הגדולה והיה נכנס בשאר טבעות מ"מ אין צריך לשייר מלא החוט כלפי מטה דאדרבה טוב הוא שלא ז]היה כלל בתוך הטבעות אלא בין טבעת לטבעת ומ"מ דחוק הוא לפי' הקונטרס ונראה לפרש [ל]דהכי קאמר דאף רבי יוסי ברבי יהודה לא אמר דמהני שיור מלא החוט על פני רובה אלא בטבעת הגדולה דברובה יש רוב קנה דהא מקפת כל הקנה אבל בשאר טבעות לא מהני ח]רובה דאין ברוב שלהם רוב הקנה שהרי אין מקיפין כל הקנה:

יוסף

מסורת הש"ס

א) [בכורות לז:], **ב)** [עיין פרש"י דתענית כ: ד"ה וסייר], **ג)** נ"ל רבנן, **ד)** [תוס' פ"א ה"ג], **ה)** [לעיל טו:], **ו)** [ב"ק לט.], **ז)** [דברים כז], **ח)** עיין רש"ל, **ט)** [לקמן ל:], **י)** ר"מ מ"ז, **כ)** [ועי' תוס' בע"ז כג: ד"ה בקשו ותוס' זבחים נד: ד"ה אבנים ותו' סוכה מט. ד"ה שכל ותוס' גיטין סח. ד"ה איכא], **ל)** עיין ר"מ,

◆

גליון הש"ס

גמ' כדי שתחגור. לשון עכבה מלה"כ שארית חמות תחגור (תהלים עו) עיין ברש"י שם:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבה בר רב הונא: **(ב)** רש"י ד"ה ר' יוסי וכו' פסולה כולה מסס ולמעלה: **(ג)** תוס' ד"ה וכמה וכו' בית המקדש נמי כתיב אבן: **(ד)** ד"ה אבל וכו' דבשאר טבעות נמי מכשיר:

◆

מוסף רש"י

כדי שתחגור בה צפורן. שתעכב בה לפורן אם בודקין אותו כבדיקת סכין (בכורות לז:). **חוץ ממגל קציר.** שקוצרין בה התבואה, פלצי"א בלע"ז, שפגימותיה נוטות כולן לצד אחד בשיפוע (לעיל טו:). **והמגירה.** סכין מלא פגימות ואין משופעות כשל מגל קציר אלא מכוונות, שיש לפגימה מורשא מכאן ומכאן כשתם פגימות אוגרת, ומגירה בלע"ז סייג"א (שם). **והשינים.** התחובים בלחי של בהמה (שם). **והצפורן.** מחוברת (שם). **מפני שהן חונקין.** שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימות, והאי חונקין אשארא קאי ולאו אצפורן, דטעמא דצפורן מפרש בגמרא משום מחובר (שם).

עין משפט נר מצוה

קלד א ב מיי' פ"א מהל' בית הבחירה הלכה יד ופ"ב הל' יח:

קלה ג ד ה מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' כו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' יז ובהג"ה:

קלו ו ז מיי' שם הל' כא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ג [וסעיף א בהג"ה]:

◆

לעזי רש"י

אדישטי"ר [אַרִישְׁטִי"ר]. לעצור.

◆

שיטה מקובצת

א] אינה קורעת לבית הלל. נ"ב כן נמצא בשני ס"י ובס"י אחד אינו כתוב לב"ה: **ב]** תניא בתוספתא דאין חלוק מקום שחיטה בכל הקנה: **ג]** ור' יוסי בר' יהודה סבר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה: **ד]** אלא היא שאין הטבעות שלמות אלא רצועות בשר: **ה]** והשתא לעבדינהו ע"י שמיר. נ"ב ובבית שני היה שמיר כמו שהוכיחו התוס' בזבחים דף נד ע"א ע"ב: **ו]** אבל לשוי מקום שחיטה לא אמר רובו ככולו: **ז]** דאדרבא טוב הוא שלא ישחוט כלל בתוך הטבעות: **ח]** אבל בשאר טבעות לא מהני רוב טבעות דאין:

◆

רבינו גרשום

כדי פגימת המזבח. שאם היה מזבח פגום נפסל מלהקריב עליו: לא קשיא הא בסידא הא באבנא (א) שתחגור בה ציפורן דכתיב אבנים שלמות: דלא סר סכינא. כלומר שלא הראהו לחכם: כאן שנמצאת סכינו יפה. לא מעברינן ליה: ממסמסינן ליה. לבישריה בפרתא כלומר מלכלכינן ליה לבישריה בטינא: הכי גרסינן אמר להו ליעיינו רבנן במילתיה ולישרו ליה: הא במחוברת. כלומר מחוברת לא. ואוסרים ומתירים חדא מילתא היא כלומר ואפי' באכילה מתיר: השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט וכו'. כלומר כל השוחט בעינן דלא לשחוט בין הטבעות אלא בתוך אחת מן הטבעות צריך שישחוט ואי שחט בתוך אחת מן הטבעות ושייר בה מלא החוט על פני כולה: ר' יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה. כלומר אפי' לא שייר אלא מלא החוט על

א) נראה דחסר כאן וצ"ל בסידא כדי שתחגור בה ציפורן באבנא כל דהוא דכתיב אבנים שלמות.